

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCÓLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Sinodul eparchial aradan pentru deplinirea scaunului episcopesc.

Dumineca trecută în 2/14 Mai s'a întrunit Sinodul eparchial aradan pentru deplinirea scaunului episcopesc al Aradului devenit în vacanță prin înaintarea I. P. S. Sale părintelui Episcop al Aradului Ioan Mețianu la dimnitatea de Archiepiscop și Metropolit.

În presara zilei de alegere s'a ținut conform prescrișelor statutului organic în biserica catedrală din Arad, priveghiere după tipicul rusaliilor, oficiindu-se serviciul divin prin părintele protopresbiter Ignatiu P a p asintat de părintele protopresbiter al Chișineului Dr. I. Trailescu și de părintele asesor consistorial D. Popovici în ființa de față a Eminenției Sale I. P. S. D. Archiepiscop și Metropolit, și a domnilor deputați sinodali.

În ziua de alegere s'a oficiat s-ta liturgie după tipicul rusaliilor imbinată cu invocarea Duhului sânt prin Eminenția Sa I. P. S. D. Archiepiscop și Metropolit Ioan Mețianu asistat de Prea Cuvioșia Sa părintele archimandrit și vicariu episcopesc Iosif Goldiș, de Prea Cuvioșia Sa părintele archimandrit și director al seminariului din Arad Augustin Hamsea și de părinții protopresbiteri Ioan Droc, Ignatiu P a p, N. Roxin și P. Serb, și de diacolul I. Prișcu dela Brașov.

La finea serviciului divin Eminenția Sa a ținut o frumoasă vorbire pastorală, ascultată cu multă atențiune și însuflețire de foștii săi diecesani, pe cari i-a păstorit cu atâta zel și conștiință, timp de 24 de ani; ér după acésta a împărțit celor prezenți s-ta anaforă.

După acésta întrunindu să deputații sinodali în sala mare a seminariului diecesan, Eminenția Sa I. P. S. D. Archiepiscop și Metropolit a pronunțat următorul cuvânt de deschidere :

Venerabil Sinod eparchial!

Preaonorăților Domni deputați!

Prin înaintarea mea la vèduvitul nostru scaun archiepiscopesc-metropolitan din Sibiu, devenind în vacanță scaunul episcopesc al Aradului, ne-am întrunit acum, d-lor deputați, în acest sinod eparchial, cu marea și frumoșă misiune, de a îndeplini și acest scaun, în mod demn de noi și de biserica noastră națională, prin alegere liberă, conform prescrișelor statutului nostru organic.

Clerul și poporul acestei diecese, D-Vóstre V'a concređut acésta frumoșă și mare misiune, d-lor deputați, împreună însé și cu mare și grea răspundere și înaintea lui Dumnezeu și a ómenilor. D-vóstră sunteți chemați d-lor deputați, a mângăia vèduvita diecesă, prin alegerea unui demn conducătoriu al ei, în valurile cele viforóse ale acestei vieți și a ferici clerul și poporul, cu un bun părinte îngrijitor.

Sunteți chemați dlor deputați, a da bisericei noastre, un atare archiereu, carele, vorbind cu sfinții părinți ai bisericei, să fie reprezentatul lui D-đeu pe pământ, investit cu putere de sus, de a aduce naia sfintei noastre biserici, din acésta la limanul mântuirii, apèrându-o de valurile amenințátore, și inspirând credincioșilor tendința neclătită, de a trăi pururea în comuniune cu D-đeu, și prin acésta a câștiga tóte bunurile de lipsă, la bunástarea și fericirea lor vremelnică și vecinică.

Sunteți chemați dlor deputați, a alege pe bărbatul, carele să-și împlinéscă acea misiune sublimă, în spiritul bisericei străbune, prin tária credinței în divinitatea bisericei și a misiunii ei, prin iubirea de Dđeu, de popor, de biserică și de patrie, și prin calitățile ce isvorese din aceste virtuți dumneđești,

între cari zelul de a învăța și îndrepta cu duhul blândetelor, și voința firmă de a gândi și a trăi numai pentru biserică.

Chiar pentru această este mare și grea răspunderea D-văstre, Dlor deputați, doore ce prin votul D-văstre de alegători, Ve indentificați cu alesul, și așa luați asupra-Vă răspunderea și pentru viața și faptele lui.

De aceea dacă în lucruri mai mici, în lucruri lumești, ómenii sunt cu multă grijă și prevedere, ca acelea să ăasă bine, cu atât mai multă grijă și prevedere se cere la asemenea lucru mare spiritual, cum este și alegerea de Episcop, unde nu are să prevaleze și să hotărască nici un fel de alte considerațiuni, decât interesele cele mari ale bisericii străbune.

Deci dacă a fost cândva lipsă de cumpănire înțeleptă și serioasă, această se necesită acum, Dlor deputați, la exerciarea celui mai frumos și mai momentos drept electoral; dacă a fost cândva lipsă de bună înțelegere în acțiunile d-văstre, aceea Vi se cere astăzi mai pe sus de toate, astăzi când trăim în și prin biserică, și când numai prin biserică putem feri pe credincioșii noștri, de feliuritele curente bolnăvicioase ale timpului, de o potrivă stricăcioase bisericeii, societății și patriei.

Deși nu dubitez că și D-văstră cunoșteți prea bine toate acestea, și că înțelepciunea D-Văstră va afla modul cel mai corespunzător și la resolvirea problemei ce Vă stă înainte: totuși având și eu a-mi împlini datorința ce mi-o impune chemarea mea, n'am aflat de prisos a Vi le aminti, din parte-mi, la un moment atât de însemnat, și ca pre niște fii și frați iubii în Domnul a Vă ruga, ca având în vedere interesul cel mare al bisericeii, actul cel important al alegerii de Episcop, să-l săvârșiți în dragoste și bună înțelegere, spre mărirea lui D-șeu și salutea bisericeii străbune.

Din parte-mi mai rugând și din acest loc pre bunul D-șeu, să ne binecuvinte cu duhul înțelepciunii, al buneii înțelegerii și al dragostei, ca să ne împlinim chemarea noastră după sfânta lui voie, declar ședinta acestui Sinod eparchial extraordinariu, de deschisă.

După cuvântul de deschidere, s'a proces la constituirea Sinodului, susținându-se notariatul Sinodului ordinariu, și alegându-se de bărbați de încredere pentru efeptuirea scrutiniului d-nii Paul R o t a r i u și Dr. N. O n e u.

După ce să cetese dispozițiunile statutului organic referitoare la alegerea de Episcop prin notarul

Dr. Traian Putici, să procede la alegere prin ședile.

La apelul nominal depun în urnă ședule de votisare 58 de deputați preșenti.

După votisare să constată mai întâi, că numărul ședulelor este 58, și apoi să cetește, prin preșidiu în fața bărbaților de încredere numele, și rezultatul votisării să prezentează ast-feliu:

Din 58 voturi date au intrunit:

1) *Prea Cuvioșia Sa D-nul Iosif Goldis, archimandrit, vicariu episcopesc și președinte al Consistoriului din districtul Orăđii mari, 30 voturi.*

2) *Prea Cuvioșia Sa D-nul Augustin Hamsea, archimandrit, igumen al mănăstirii Hodoș-Bodrog și director al seminariului pedagogic-teologic din Arad 24 voturi.*

iar 4 ședule s'au dat albe.

Ast-feliu Prea Cuvioșia Sa părintele Iosif Goldis, a fost proclamat din partea I. P. S. S. D. Archiepiscop și Metropolit Ican Mețian de ales Episcop pentru scaunul vacant al Aradului.

Chemat fiind Prea Cuvioșia Sa în sală, Eminenția Sa D-nul Metropolit să adresează către nou alesul Episcop cam cu următoarele cuvinte:

Prea Cuvioșe D-le vicariu! Venerabilul Sinod eparchial prin votul său Te-a distins cu încrederea și Te-a ales la înalta demnitate de Episcop pentru scaunul veduvit al eparchieii Aradului. Când îți comunic acest vot al Sinodului, îți doresc tot-odată și rog pe D-șeu să-ți ajute și să-ți dăruiască putere și tărie să păstorești turma cuvântătoare incredințată în înțelesul s-telor așezăminte a-le bisericeii noastre spre înaintarea și propășirea poporului credincios în credință și în bunele moravuri spre preamărirea lui D-șeu și spre fericirea credincioșilor!

La aceste cuvinte a-le Eminenției Sale, Prea Cuvioșia Sa a răspuns în următorul mod:

Înalt Prea Sfântite D-le Archiepiscop și Metropolit, prea bunule părinte! Primesc cu mulțumită adâncă enunțierea înaltului preșidiu al biorului sinodal.

Venerabile Sinod! Cu smerenie mă înfățișez pentru a lua asupra-mi sarcina pe care d-nii reprezentanți ai dieceșei mi-au incredințat-o și pentru distincțiunea ce mi-se face prin votul de ađi, în marea emoție ce-mi cuprinde sufletul n'am cuvinte îndestul de calde a mulțumi Veneratului Sinod. E grea sarcina ecăsta, și cu multă răspundere, dar' voiu căuta ajutor în sinodalitatea sfintei noastre bisericeii, care capului eparchieii nu numai îi dă putința, dar' îi impune ca datorie să folosescă întru conducerea aface-rilor toate forțele, mintea și inima tuturor fiilor bisericeii, pentru-că numai așa, în unire frățescă lucrând, putem spera succesul dorit.

Până nu voiu fi împărțășit și de înalta aprobare a Prea grațiosului nostru monarch, program de

muncă nu mă încumet a desvolta. Un lucru promit însă solemn și acum: Dacă la alegerea mea de episcop au fost diferențe de voturi, în sufletul meu toți fiii bisericii vor găsi aceiași dragoste pentru-că iubirea socot să fie cea mai cardinală virtute ce trebuie să conducă pe un cap bisericesc. Iubirea fratăscă, iubirea cătră sfintele așezăminte ale bisericii noastre naționale, în interesul și spre a cărei întărire și apărare imi voiu jertfi toți talanții ce bunul D-șeu mi-a dăruit!

În înțelegere, pace și dragoste doresc a lucra cu toți factorii eparchiei, pentru-că numai așa, respectând de a întregul statutul nostru organic, vîd garantat mersul regulat al afacerilor bisericesti și numai astfel socot să ajungem la înflorirea bisericii, la fericirea noastră, la deplina mulțumire a tuturor credincioșilor.

D-șeu așa să-mi ajute cum întreaga mea ființă voiu închina-o spre binele bisericii noastre.

Felicitând pe Prea Cuvioșia Sa părintele arhimandrit și vicariu episcopesc Iosif Goldiș pentru distincțiunea prin carea Sinodul nostru eparchial l-a ridicat la înalta demnitate de Episcop al Aradului, rugăm pe D-șeu, ca să-l dăruiască s-telor sale biserici, în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvîntul adevărului.

Să trăiască întru mulți fericiți ani!

* * *

În cele ce urmează publicăm următoarele date biografice din viața Prea Cuvioșiei Sale. Prea Cuvioșia S'a nou alesul Episcop Iosif Goldiș s'a născut la 25 Februarie 1837 în Socodor comitatul Aradului din părinți economi, cari s'au silit a-i da o creștere cât mai potrivită. Studiile elementare le-a făcut în Socodor și în Birchis; ér studiile gimnasiale în Szarvas și Arad. Studiile teologice le-a absolvat în institutul nostru teologic din Arad, ér cele juridice în Dobrițin.

La anul 1861 a intrat în serviciul comitatului Arad ca vice-notar, ér mai târziu a fost ales de proto-notariu.

În anul 1869 a intrat în tagma monahală în mănăstirea Hodoș-Bodrog, a fost chirotonit de ierodiacon, și mai târziu de protodiacon prin fericitul întru aducere aminte Episcop al Aradului Procopiu Ivacicovici.

Dela anul 1869—1873 a funcționat ca profesor la institutul teologic din Arad, și ca secretariu consistorial.

Cu începere din anul 1874 a funcționat ca profesor la liceul din Arad.

În toamna anului 1875 a fost chirotonit prin I. P. S. Sa părintele Episcop al Aradului și actualul Archiepiscop și Metropolit Ioan Mețianu întru ieromonah și apoi întru protosincol. Ca profesor la liceul din Arad a funcționat în calitate de asesor consistorial onorar la senatul bisericesc al consistoriului eparchial din Arad.

La anul 1892 după trecerea Prea Cuvioșiei Sale părintelui arhimandrit și vicariu episcopesc al Orădii-mari Ieroteiu Beleş în binemeritul stat de pensiune, a fost ales prin Sinodul eparchial aradan de vicariu episcopesc al Orădii-mari, și în acelaș an a fost chirotesit prin I. P. S. Sa părintele Episcop Ioan Mețianu întru arhimandrit.

În calitate de vicariu al Orădii-mari a fost ales de asesor în senatul bisericesc al consistoriului metropolitan. ér venind în vacanță scaunul episcopesc al Aradului, Părintele arhimandrit Goldiș a condus, în timpul văduviei, afacerile diecesei; ér în 2/14 Mai 1899 a fost ales Episcop al acestei eparchii.

Pe terenul literar a scris mai mulți articlii la fôia „Sp-ranța”, și în anii 1873 și 1874 a redigiat fôia oficială a eparchiei Aradului „Lumina”. A scris mai departe cartea intitulată „a román nyelv latinsága” în care a dovedit față de Hunfalvi și Rössler latinitatea limbii și poporului român. La anul 1882 Academia Română din București l-a numit membru corespondent.

Sinodul eparchial aradan.

Ședința V.

s'a ținut în Arad la 28 Aprilie (10 Maiu) 1899 la 10 ore a. m. Președinte: P. C. S. Dl. vicar Iosif Goldiș. Notar: Dr. George Proca.

După autenticarea protocolului ședinței a IV-a și după ce presidiul prezentează mai multe petițiuni, la ordinea zilei urmează raportul comisiei speciale juridice, carea prin raportorul ei Emanuil Ungureanu în cestiunea de controversă dintre Ven. Consistoriu gr. or. român din Arad ca administratorul fondului preoțesc și comuna bisericăscă S. Mihaiul-român cu privire la cvota de contribuire în speșele cultului după pămîntul din S. Mihai — propune, ér Sinodul după o discuțiune mai lungă, la carea au luat parte Dnii deputați: P. Rotariu, St. Antonescu, Dr. Tr. Putici, Ignatiu Papp, Dr. N. Once, V. Mangra, M. Veliciu și G. Ardeleanu, — aduce următorul conclud:

Petițiunea comunei bisericesti gr. or. române din Sânt-Mihaiul român, în care cere să fie avisat consistoriul aradan a solvi după fondul preoțesc ca proprietar în numita comună speșele de cult.

Împreună cu actele referitoare la acest obiect să transpun consistoriului din Arad cu îndrumarea, să încerce pe calea pertractării și înțelegerii reciproce cu numita comună bisericăscă a stabili suma anuală în bani și naturale, cu care să concurgă fondul preoțesc ca proprietar în comuna S. Mihaiul român la speșele cultului la numita comună, — și în cazul, când pertractarea n'ar duce la rezolvire definitivă cu învoire reciprocă, consistoriul are a face raport și a presenta actele proximalui sinod; dar

În acest caz și până la rezolvirea finală prin forurile competente să îndrumă Consist. ca adm. al fondului preoțesc a solvi neîntrerupt anualminte ca anticipațiune darea de cult stabilită în buget de numita comună bis. în sarcina fondului preoțesc pe baza contribuției directe de stat.

După acésta să pune la ordinea zilei referada comisiunei școlare, carea prin referentul ei P. R o t a r i u cetește raportul senatului de școle dela Consistoriul din Arad din care estragem următoarele :

În decursul anului școlar 1898 la acest senat au intrat 1467 piese. În 18 ședințe s'au rezolvit 336 piese, afară de ședințe 1131, neresolvate n'a rămas.

Școléle în anul expirat s'au sporit cu 3 ; de present avem 430 de școlé. Prunci deobligați a cerceta școlá de tóte zilele sunt 35.499, pentru cari în sensul legilor regnicolare să reclamă 444 de școlé ; va dîcă ne lipsesc numai 14 școlé, ca să atingem numărul recerut. Frecuentațiunea școlară în anul trecut a fost 62⁰/₀. Consistoriul prin cerculariul său de sub Nr. 1665 din 1898 a comunicat învățătorilor nostri lista cărților bune de a le aplica ca manuale de școlá ; ér prin cerculariul său de sub Nr. 1135 a atras atențiunea învățătorilor asupra importanței pemiculturei și a dispus, ca elevilor din clasa V-a și a VI-a, precum și elevilor din școlá de repetiție să li-sé propună pomăritul în mod rațional.

Partea cea mai mare a învățătorilor nostri au corespuns așteptărilor. Viu interes față de tóte chestiunile școlare manifestează învățătorii grupați în reuniunea din dreapta Murășului sub presiudiul profesorului Teodor Ceontea.

În considerarea, că mulți tineri de ai nostri frecventăză școlé străine, Consistoriul prin caticheți designați s'a îngrijit de educațiunea lor religioasă-morală.

În institutul preparandial au frecventat prelegerile 154 elevi, dintre cari 64 au fost ajutoarați de diecesă în alumneu gratuit. La finea anului școlar 1897/8 au obținut diploma de învățători 37. Raportorul propune și Sinodul ia raportul în general la cunoscință.

Comisiunea propune a se lua și în special la cunoscință, dar ceréndu să chiarificare relativ la procentele frecuentațiunii, la esecutarea §. 127 din stat. org. precum și la măsurile luate pentru încassarea salarelor inv. timpul fiind înaintat ședința să ridică urmând a să continua desbaterea în ședința proximă

Sedința a VI-a.

S'a ținut la 28 Aprile (10 Maiu) 1899. d. a. la 5 ore. Președinte : P. C. S. D-lu vicar *Iosif Goldis*.

Notar : Dr. G. P r o c a.

După autenticarea protocolului ședinței a III-a și după presentarea mai multor esibite, la ordinea zilei urmează continuarea discușiunii asupra percen-

tuățiunii frecuentațiunii școlare, a observării §. 127 din stat. org. și a încassării salarelor inv.

După o discușiune mai lungă la care iau parte dnii deputați : Em. Ungurian, V. Babeș, Dr. I. Trailescu, St. Antonescu, I. Lengeru și V. Paguba, dep. E. Ungurian propune ér Sinodul decide :

considerând, că în unele protopopiate de pe teritoriul consistoriului din Arad e de tot mare scădēmēntul în cercetarea școléi, să îndrumă consistorul din Arad a cerceta motivele și piedecile din cari au provenit scăderea cercetării școléi în anul trecut, a lua măsurile recerute pentru delăturarea acestui réu, despre rezultatul cercetării și măsurile luate a face raport la proximus Sinod.

Dep. St. Antonescu propune, ér-Sinodul decide : Să însărcinează consistoriul ca §. 127 din stat. org. referitor la inspecțiunea școlélor prin unul sau doi comisari consistoriali să să efeptuiască, ér despre acésta să să raporteze proximei sesiuni sinodale, în raportul gen. școlar.

Cu privire la încassarea salarelor învățătoresți dep. Dr. I. Trailescu propune, ér Sinodul decide :

Superioritatea școlară diecesană să întreprindă la locurile competente pașii necesari, ca cultul nostru să să încaseze în fie-care parochie prin organele administrative a-le comunelor.

Raportorul Paul R o t a r i u cetește raportul școlar al Consistoriului oradan din care estragem următoarele :

Consistoriul în decursul anului trecut a urmărit tóte momentele referitoare la promovarea învățămēntului public, a luat tóte măsurile reclamate de necesități în privința pomovării învățămēntului în școléle noastre confesionale.

Spre a controla starea învățămēntului în școléle noastre poporale pe anul trecut a dat ordin pentru ținerea esamenelor finale cu solemnitatea recerută conform §-lor 103—107 din regulamentul congresual, și în legătură cu examenile și pentru culegerea datelor statistice școlare după formulare anumite.

Tot deodată au fost îndrumați inspectorii școlari să țină și cu elevii, cari frecventează școlé străine examene publice din religiune. În urma acestor dispoșițiuni s'au subșternut Consistoriului rapórtede-taiate, atât despre rezultatul esamenelor, cât și despre starea școlélor noastre și despre starea învățămēntului peste tot.

Pentru deplinirea posturilor vacante învățătoresți și pentru provederea școlélor cu învățători cualificați, Consistoriul cu datul de 11 Iuliu 1898 Nr. 906 a dat ordin tuturor oficiilor inspectorale, ca să escrie concurs, și să ia tóte măsurile, pentru d'a provedé școléle cu învățători eualificați. Ear în vederea lipsei celei mari de învățători cualificați, Consistoriul a propus pentru primirea în institutul pedagogic și în alumneu grătuit pe anul școlar curent 14 tineri, cu obligamentul, ca după absolvare să să aplice de învățători la școléle noastre din aeel district.

Sinodul — la propunerea comisiei — ia în general și în special acest raport la cunoștință; numai referitor la cestiunea atinsă în acest raport cu privire la controversa ivită între ambele consistore în privința ajutoriului la acoperirea quinquenalelor, comisiunea propune ca Ven. sinod să dea mandat ambelor Consistore, ca în conțelegere comună să statorească un plan referitor la împărțirea venitelor anuale a fondului adunat prin colectă ast-feliu, ca fie-care consistoriu să dispună apoi independent de celalalt, de quota sa din numitul venit.

Invoiala acésta, eventual momentul nou de controversă să-l înainteze ambele consistorii colectiv ori separat către proximal sinod eparchial spre luare la cunoștință eventual decideré.

Cu privire la rugarea înv. Panaiot Boarescu din Igrish de ai să permite de a mai servi încă 1 an și 10 luni, comisiunea propune ér Sinodul decide de a să transpune consistoriului concerninte spre ulterioară afacere.

La ordinea șilei urmează raportul com. organizătoare, carea prin referentul ei Ign. P a p p cetind rapórttele consistorielor plenari din Arad și Oradea-mare, propune și Sinodul decide :

a le lua în general la cunoștință, și a să tîpári ca adnex la protocol.

Ear în special Sinodul luând cu durere la cunoștință încetarea din viață a preagrațioasei noastre Impărătese și Regine Elisaveta, nu alt-cum trecerea la cele eterne a prea demnului nostru Archiepiscop și Metropolit Miron Romanul, atinsă în ambele rapórtte

Sinodul își exprimă prin sculare profunda sa condolență.

De asemenea își exprimă sinodul condolența sa prin sculare și pentru încetarea din viață a membrilor sei Iosif Grădinariu și Const. Creciun.

Cu privire la deplinirea locurilor vacante de asessori onorari în senatul școlar dela consistoriul din Arad, com. propune și Sinodul decide

ca să se pună la ordinea șilei încă în decursul sesiunii sinodale actuale.

Raportul special al Consistoriului plenar din Arad despre alegerea I. P. S. S. a fostului Ep. al acestei diecese I. M e ț i a n u de Archiep. și metrop. ținută la 31 Dec. apoi despre instalarea efectuită în 28 Febr, 1899, despre provisiunea făcută în conducerea afacerilor diecesei precum și despre pașii făcuți pentru deplinirea scaunului ep. devenit vacant să ia spre șcire.

Raportul consistoriului aradan cu privire la concludul sinodului eparchial de sub Nr. prot. 61 din 1898, în care arată că nu să póte recomanda edarea unei colecțiuni de regulamente, norme, concluse și circulare, la propunerea comisiunii, să ia spre șcire.

Ședința VII-a.

S'a ținut la 29 Martie (11 Maiu 1899) la 10 óre a. m. Președinte: P. C. S. Dl vicariu episcopesc Iosif Goldiș. Notariu Dr. T. Puticiu.

După autenticarea protocoalelor ședinței a V și VI și după prezentarea mai multor esibite nou intrate deputatul Dr. Nic. Oncu face următoarea interpelare :

„Are presidiul cunoștință despre dispozițiunile administrative prin cari s'a interzis încassarea spese'lor de cult prin organele administrative comunale? Și ce fel de atitudine și pași intenționéză să iee pentru regularea acestei afaceri, atât de importante pentru mersul și progresul regulat al cauzelor între bisericești și școlare ?“

După motivarea detaiată a acestei interpelări, din partea interpelantului, președintele numai decát respunde, că vina în acésta afacere o pórtă pe deoparte unele organe de a-le noastre, ér de alta parte, unele organe politice administrative cari sub pretecostul autonomiei noastre bisericești denégă încassarea cultului; deci însuș are convingerea, că în acésta cauză de importanță, să se întrevină la locurile mai înalte competente, ca de acolo să li-se impună apoi organelor administrative politice subalterne încassarea cultului.

Interpelantele și sinodul se declară mulțamiți cu răspunsul enunțând, că recomandă acésta afacere de constiință viitorului episcop, carele despre întrevinerea sa în cauză să pună în cunoștință sinodul în procsima sesiune.

Urméză la ordinea șilei continuarea referadei comisiunei organizătoare. Raportor Ig. Papp.

La rugarea gimnasiului din Brad adresată dea-dreptul Consistoriului aradan pentru acordarea unei subvențiuni anuale permanente de 600—800 fl. comisiunea propune: ca să se avizeze Consist. a răspunde comitetului petent, că acésta diecesă avisată și angajată a-și provedé propriile sale lipse culturale, — regretă că de astădată nu póte satisface cererii.

După o desbatere vie și îndelungată la carea iau parte deputații P. Truța, T. Ceonțea, Vas. Mangra, Em. Ungurean, Vinc. Babeș, Ștef. Antonescu, Dr. Nic. Oncu

Sinodul, trecând peste propunerea comisiunei și a deput. T. Ceonțea, ca sinodul să decidă să se primescă în buget, ca ajutor anual permanent, pe séma gimnas. inferior din Brad suma de 600 fl., cu majoritate de voturi enunță ca conclud propunerea făcută de deput. Em. Ungurean: Considerând, că susținerea și eventuala completare a gimnasiului din Brad să privesce de necesară în interesul cultivării și creșcerii tinerimei noastre, petițiunea comitetului gimnas. din Brad să transpune Consist. aradan cu îndrumarea, ca acest Consistor în privința necesității

subvențiunii cerute să se pună în legătură cu Consist. archidieceșan și în cazul, dacă subvenționarea se va dovedi de ardețore și va afla resursele pentru acoperirea acestei subvențiuni, la timpul său să vină cu raport și propunere la acest sinod.

Tot aceea comisiune prin numitul raportor, conform: concludului sinodal Nr. 82/898 raportază asupra cererii înaintată de „Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român“, pentru sprijin material la edificarea casei naționale.

La propunerea comisiunii sinodul enunță ca conclud să avisează Consistoriul aradan a răspunde comitetului pentru literatura și cultura poporului rom. în sensul raportului consistorial din 18/30 Maiu 1898 Nr. 2469/898 prezentat acestui sinod sub Nr. present, ca adevă diocesa între împrejurările de față, când nici pentru așezemintele sale proprii nu dispune de mijloce suficiente, nu poate da sprijinul material cerut.

Ședința a VIII.

S'a ținut în Arad, la 29 Aprilie (11 Maiu n.) 1899 la 4 ore d. m. Președinte: Prea Cuvioșia Sa Dl vicariu episcopesc *Iosif Goldiș*. Notariu: Dr. I. Traileșcu.

După autenticarea protocolului șed. VII. și după prezentarea mai multor esibite, la ordinea zilei urmază referada comisiunii episcopesci asupra raportului senatului episcopesc dela Consistorul din Arad.

Raportorul comisiunii deputatul Sava Raicu ceteste raportul întreg, carele în genere să ia la cunoștință și se primesce de bază la dezbateră specială.

În firul dezbaterii speciale asupra acestui raport, la p. 4, unde să amintește de dispozițiunii a luat Consistoriul, ca preoții să și solvască regulat dările publice după sesiunile parochiali, ca acelea să nu mai fie secuestrate, ba chiar periclitare de a fi vândute din partea erariului pentru restanța de dare, deput. Paul Rotariu face cunoscut, că având un proces de asemenea natură, judecătoria administrativă a respins cererea erariului, ca sesiunea parochială să fie eșecuată pentru darea restantă; deci propune și sinodul primesce, ca sentința acelei judecătoria tradusă în limba română să și trimită organelor noastre parochiali pentru orientare.

La p. 5 și 6 din raportul senatului episcopesc comisiunea propune și sinodul avisează Consistoriul să îndrume toate parochiile a-și așterne regulat în fie-care an socoțile și preliminarile pentru supracensurare.

Privitor la modul cum sunt asigurate fondurile și fundațiunile de prin singuraticile parochii, espus în p. 7 al raportului, comisiunea propune ér sinodul avisează Consistoriul, să stăruască și mai departe prin organele sale la asigurarea deplină a tuturor fondurilor și fundațiunilor de prin parochii; ér în proto-

popiatul Boroșineului se dispune a-se erua urzirea și menițiunea fondurilor existente.

În legătură cu socoțile tipografiei diecesane din raportul Consistoriului aradan, carele face cunoscut, că acele socoți au fost revedute și aprobate din partea Consistoriului și I. P. S. S. Dl. I. Mețianu fostul episcop al Aradului, acum Archiep. și Metropolit la depărtarea sa din această diecesă a donat întreaga avere a tipografiei, înființată de însuș înaltul prelat, carea după socoți represintă 45612 fl. 33 cr. augmentată încă cu 10,000 fl. în numărariu diecesei cu menirea, să fie fundațiune pentru ajutarea bisericilor serace din eparchie și se porțe numele marimimosului fundator, — comisiunea propune și sinodul — după o dezbateră mai amănunță enunță ca conclud:

să și esprime mai nainte de toate prin o adresă specială mulțămită profundă I. P. S. S. Dlu I. Mețianu, Archiepiscop și Metropolit pentru frumoșa donațiune.

Religiunea și știința.

Sub acest titlu a apărut o interesantă broșură datorită părintelui protopresbiter al Lugoșului Dr. George Popovici.

Conține disertațiunea ținută de autor la adunarea generală a „reuniunii învățătorilor români din diecesa Caransebeșului“ la 27 Septembrie 1897.“

Ea își propune să delătore opinia, că între credință și știință ar fi un conflict. Problema e mare, și resolvarea ei de o capitală importanță pentru toți. A spus-o Goethe, și dl Popovici o citează potrivit, că: „adevărata, unica și cea mai profundă temă a istoriei universale și a omenimei, temă căreia toate celelalte se subordonează, rămâne conflictul dintre credință și necredință“.

Astăzi conflictul se declară într'altă formă: între credință și — știință. Dar' mare deosebire nu e. De multe ori necredința își dă aparență științifică, și de multe-ori știința îngâmfată își face plăcere a se pune în conflict cu credința, chiar cu de-adinsul.

În contra acestui curent s'a pornit o reacțiune în totă lumea. În 1893 s'a ținut la Chicago, cu prilejul expozițiunii universale un congres, fără de seamăn în istoria omenimei: congresul religiunilor. Au fost reprezentate toate religiunile din lume: creștini de toate confesiunile, evrei, musulmani, reprezentanții religiilor indice, etc. etc. S'au căutat și constat punctele comune, între cari principalul: credința și s'a declarat războiu necredinței.

În apusul Europei, chiar în Franca, se resimte de mult curentul puternic al științei amicale credinței, al științei credincioșe. Chiar și la frații din România, unde toate curentele necredinței, ori-cât de absurde ar fi, și-au găsit în totdeauna reprezentanți, încep aji a se validita alte opinii.

În vederea acestui curent arată autorul broșurei

cum s'au ivit în veacul acesta diferiții dușmani „științifici“ ai religiunii, și cum s'au dovedit de neputincioși.

Acastă broșură închee apoi cu următoarele :

Biserica noastră națională a fost scutul și asilul de mântuire și mângăere al părinților nostri; biserica ne este și astăzi aceeași. Cum va putea fîca ei școla noastră confesională să lucreze în contra mamei sale, care a născut'o, crescut'o și o susține în brațele sale până astăzi. D-Voștră Dlor Învătători ! reprezentanții școlilor noastre confesionale diecesane, înțelegeți un lucru, că școla depărtându-se cu necredință din sinul maicei sale biserici, va fi urmărită de blăstémul acesteia în cărările ei. Voind D-Voștră așadară a Vă împlini consciințios chemarea de învățatori confesionali, veți cresce viitoare generațiuni în spirit creștinesc, luminând mintea și îndreptând voința lor astfel, ca mai apoi să nu-și perdă echilibrul pământén și să rătăcescă, căci perđend credința religioasă au perđut și compasul vieții.

Până când învățații cei mari își vor frământa creerii lor cu deslegarea problemelor finale în domeniul științei și religiunii; până când teorii, ipoteze și enigme îi vor preocupa pre aceștia : până atunci Dvoștre cresceți pruncii așa, ca să aibă frică de Dumnezeu și rușine de ómeni, de mici îndatinându-i spre această, căci sânta scriptură ne ȓice : „se ascultăm sfirșitul a tot lucrul : teme-te de Dumnezeu și pădesce poruncile lui, căci această este tótă datoría omului“. 1)

Popóre fără cultură și civilizațiune veți afla, dar' fără religiune nu. Raportul între religiune și știință îl cuprind scurt în următoarele :

Religiunea creștină în genere și biserica noastră ortodoxă-națională în special remâne religiune pozitivă, aședată de Mântuitoriul nostru Isus Christos până la sfirșitul vécului, ca stîlpul și tária adevérului, spre fericirea temporală și vecinică a omenirei, și întocmită fiind prin revelațiune supranaturală, nu substă schimbărilor timpului, ca instituțiunile de aședare omenescă, ei, dumnezeescă fiind originea și fundamentul ei, rămâne exemtă de influențele și fluctuațiunile după vremi ale sistemelor filosofice și rezultatelor de știință.

Religiunea nu combate știința și nu contradice cercetărilor ei positive. Barbați nemuritori, cari au făcut epocă în știință precum : Kepler, Galilei, Kopernikus, Newton și alții erau buni creștini. Așa bunăoră Newton de câte-ori rostia numele lui Dumnezeu își descoperia capul. Nemuritoriul Kepler termină opul său despre armonia lumilor cu cuvintele : „Îți mulțamesc Ție, Dumnezeule și creatoriule, că mi-ai dăruit bucuriile aceste, asupra făpturilor și operilor mânilor Tale. Am descoperit ómenilor mărirea lucrurilor Tale, încât spiritul meu mărginit a putut cuprinde nemărginitatea Ta. Dacă am grăit

ceva nepotrivit Ție, sau ași fi vênând ceva onórei mele, iartă umilinței mele prea grațios“. 2)

Știința este supusă vecinic schimbării, căci spiritul omenesc remâne într'o continuă desvoltare. Dela începutul evului nou și deschilinit în suta noastră, rezultatele obținute în tóte ramurile de știință sunt uimitóre și îmbucurátóre, dar cu curgerea vremii se vor îmbrăca în forme noué, în esență însă puțină diferință se arată la resolvarea problemelor finale, afară de mulțimea ipoteselor și teoriilor, cari îmbracă enigmele nedescifrabile în forme și mai misteriose și neînțelese.

Eruditul reprezentant al științelor exacte Du Bois Reymond 3) în renumitul discurs rostít la 14 August 1872 în Lipsca „Über die Grenzen des Naturerkennens“ în o adunare de medici și naturalisti germani, sfêrșesce cu un cuvânt devenit proverbial :

„In fața enigmelor din lumea corpurilor cercetătoriul de mult este îndatinat, a pronunța cu resignațiune bărbătescă cuvântul său de : „ignoramus.“ La reprivirea cărării petrecute cu victorie îl pórtă consciința tăcută, că ceea-ce nu scie acum, după împrejurări ar putea să scie, și odinórá póte va și scii. In fața enigmei însă, că ce este materia și puterea și cum ar fi ele de cuprins, trebuie odată pentru tot deuna să se decidă, de-și cu greu la pronunțarea adevérului : „ignorabimus“, cu care încheiu și eu adaugénd încă — ergo : credamus.

Recomandăm cu deosebire preoților și învățătorilor noștri această valoroasă broșură, pe cari și-o pot procura dela librăria diecesană din Caransebeș. Prețul 25 cr.

D I V E R S E.

Congresul esttraordinar. Maiestatea Sa preainălțatul nostru împérat și rege apostolic Francisc Iosif I. a luat la preainălță cunoșcință convocarea unui congres esttraordinar al provinciei noastre metropolitane, care congres se va ocupa cu legea art. XIV. din 1898, despre întregirea venitelor preoțești.

Congresul se va convoca pe ȓiua de 16/28 Maiu a. c. adecă pe Dumineca Samarinenței.

* **Conferența de moderare a înarmărilor,** inițiată de Țar, este întrunită în Haaga. Doué-ȓeci-și șase de state din lume vor fi reprezentate. Acastă conferență va dura mai multe luni.

* **Necrolog.** Preotul Nicolae Groza din St. Mihaiul rom. cu soția Lucretia n Coroiu ca parinți, aduc la cunoșcință rudeniilor și cunoșcuților că iubita lor fetiță Irina-Octavia în etate de 8 ani, după un morb îndelungat și greu a reposat în 23 Aprilie a. c. érá actul funebreal a decurs în 25 Aprilie 2 óre d. m. Odihnescă în pace în sinul Tatălui ceresc. — Întristații părinți.

* **Bibliografie.** A apărut de sub tipar : „Conferențele învățătorești din archidieceasa ortodoxă română a Transilvaniei, ținute în 18/30 și 19/31

2) Veđi la Luthardt op. cit. pag. 226.

3) „Über die Grenzen der Naturerkennens“ Emil du Bois-Reymond, Leipzig 1891 pag. 51.

August 1898. Publicat de comisarii consisto-
ria și Sibiu, Tipariul tipografiei arhidiece-
cesă, ér ca acluse sunt publicate trei lucrări de valóre
și anume: A) Istoricul treptelor formale, respective me-
todice, ale învățământului. B) Istoria naturală în școlă
poporală. C) Remunerațiunile și pedepsele în școlă.

Nr. 23—26 din „Biblioteca noastră“ conține: Din
Istoria Banatului Severin de P. Drăgă-
lina Partea I. Cu harta districtelor valahe. Caransebeș
Prețul acestei interesante broșuri e 56 cr. Pentru învă-
țatori 45 cr.

În tipografia Aurora din Gherla a apărut:
Cartea plugarilor sau povestiri economice des-
pre grădinarit, economia câmpului, creșterea vitelor și
celelalte ramuri laterale ale economiei de Ioan Geor-
gescu. Prețul 25 cr.

* **Mulțămîta publică.** Creștinii Ioan Farcaș
epitrop și Gavril Bodor, au dăruit pe sémă s-tei biserici
gr. or. din Veherd „Penticostariul“ legat în piele roșie
și cu copci în preț de 9 fl. 37 cr., pentru care în nu-
mele biserice și pre acesta cale li-se exprimă donatorilor
mulțămîta. Veherd, 1899 1/13 Maiu. Georgiu Chereche-
șiu, preot gr. or. rom.

* **Din cari motive s'a introdus în ritul s.
liturgii împărțirea anaforei?** Răspunsul la între-
barea acesta e următorul: În biserica veche creștină din
secolul I. și al II. se serbau după finea liturgiei așa nu-
mitele „agape sau ospete de amoare“, cari constă din rē-
mășițele darurilor aduse ca sacrificiu și înfățișau într'un
mod frumos comuniunea și dragostea credincioșilor. Mai
târziu s'au desființat ospetele acestea din cauza abuzuri-
lor ce se făceau la ele (Can. 28 al sin. d, Laodic. și can.
42 al sin. din Cart.). Totuși biserica n'a șters cu totul
memoria lor. Ea a hotărît, ca în locul agapelor biserice
vechi și în memoria lor să se împărțescă credincioșilor
după liturgie rămășițele pâinii neconsacrate, aduse din par-
tea lor lui Dumnezeu ca sacrificiu. Afară de aceea a mai
avut biserica și alt motiv pentru hotărîrea acesta, și anu-
me următorul: În timpurile cele prime ale biserice creș-
ține se comunicau toți credincioșii, cari luau parte la s.
liturgie. Zelul acesta s'a răcit mai târziu; creștinii parti-
cipau la s. liturgie, dară nu luau s. comunicatură. Ca să
nu iasă deci fără un dar sântit, care se pôte vedé, pre-
poziții biserice au rânduit, a li da lor rămășițele pâinii,
care s'a adus pe altariu, dară nu s'a consacrat. Rămăși-
țele acestea, cari se sfărmau în bucăți mici, se numiau
εὐλογία, adecă pâne binecuvântată; ἀναφορά, căci consta
din partea neconsacrată a darurilor aduse ca sacrificiu
(ἀναφορά) sau si ἀντίδωρον, pentru că se da credincioșilor
în locul darurilor sante, înlocuindu-le așașicînd. Pentru
aceea antidorul se dă și în ziua de astăzi numai celor-
ce nu s'au preparat pentru luarea s. eucharistii. Cei-ce s'au
comunicat nu-l capătă, căci primînd sacramentul însuși,
n'au lipsa de o compensațiune.

Nr. 502/1899.

Concurs literar.

Se publică concurs pentru un premiu de 30 coróne
de fiecare colă de tipar (8° mic), care se va decerne ce-
lei mai bune scrieri de caprins religios-moral, întocmită
pentru usul poporului, în estensiune de 4, cel mult 5
cóle de tipar.

Lucrări deja tipărite în limba română nu se admit
la concurs; se pot premia însă și traduceri libere din li-
teratura straină, dacă vor fi lucrate conform trebuințelor
poporului român.

Manuscrisurile se vor înainta la adresa Președintelui
Asociațiunii (Sibiu, strada morii nr. 8.) până la 31 Oc-
tombrie 1899 st. n. și se vor scrie în caiete de format
4°, pe o singură față a foilor.

Decernerea premiului se va face încă în decursul
anului curent prin comitetul central al Asociațiunii, după
ascultarea raportului comisiei cenzurătoare ce va alege.

Lucrarea, ce se va premia, se va tipări pe spesele
Asociațiunii în 2000 exemplare și va forma începutul
„Bibliotecii populare a Asociațiunii“.

Dreptul de proprietate al eventualelor edițiuni ulte-
riore este al autorului.

La cas dacă între lucrările ce vor intra la concurs
se vor găsi mai multe scrieri corespundătoare scopului avut
în vedere, Asociațiunea își rezervă dreptul ale premia și
tipări în decursul anilor viitori, tot sub condițiunile a-
rătate.

Din ședința comitetului central al „Asociațiunii pen-
tru literatura română și cultura poporului român“ ținută
în Sibiu la 4 Maiu 1899.

Dr. Il. Pușcariu,
vice-președinte

Dr. Beu,
secr. II.

Medic Univ.

Dr. Romulus L. Crăciunu

specialist pentru morburile interne

și'a reînceput praxa balneară în

KARLSBAD, Alte Wiese „Deutsches Haus“

Consultațiuni dela 1 Mai — 15 Octombrie a. c.

Concurs.

Pentru deplinirea definitivă a postului de învățator
a școlii gr. or. rom. clasa I mică din opidul B.-Comloș
cu termin de alegere la 30 de zile după prima publicare.

Emolumintele: 300 fl. v. a. 3 orgii de paie, cortel
liber cu 2 chilii, tindă, cameră, grajd și jumătate gră-
dină intravilană.

Recurenții au a-și trimite recursurile, ajustate con-
form legilor în vîgóre, Prea On. D. protopresb. și in-
specteur școlar Paul Miulescu în N.-Komlos cottul To-
rontal, și a-se presenta până la alegere în s. biserice.

Alegendul învățator, își va ocupa postul numai cu 1
Septembrie 1899.

B. Comloș din ședința comitetului parochial gr. or.
rom. ținută la 2/14 Maiu 1899.

Ioan Ciorean,
președinte.

Iuliu Vuia,
notar.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. pro-
topop ases. consist. și inspector de școle.

—□—